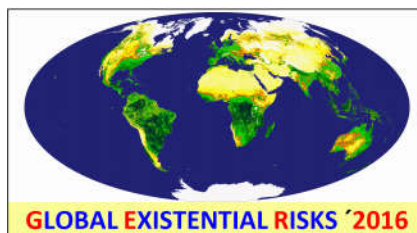

VÝZNAMNÉ AKTIVITY ZAMERANÉ NA PODPORU KONCEPCIE UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA V GLOBÁLNOM KONTEXTE

Miroslav RUSKO

SIGNIFICANT ACTIVITIES AIMED AT PROMOTING THE CONCEPT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN A GLOBAL CONTEXT

ABSTRAKT

Hospodárska, sociálna a environmentálna situácia v minulom storočí vyústila do aktivít reprezentovaných koncepciou trvalo udržateľného rozvoja. Cieľom viacerých z globálneho hľadiska významných aktivít bolo definovať udržateľný rozvoj, sformulovanie zásad a opatrení na starostlivosť, zachovanie a zlepšenie životného prostredia nielen na lokálnej, ale aj globálnej úrovni. Tieto aktivity potrebovali podporu v rámci medzinárodnej spolupráce. Za týmto účelom boli realizované viaceré medzinárodné aktivity reprezentované účastníkmi na najvyššej úrovni zastúpenia štátov. Postupne boli prijaté viaceré významné medzinárodné dokumenty. Významnú úlohu v tejto oblasti zohráva pravidelné vyhodnocovanie dodržiavania princípov a kritérií udržateľného rozvoja, s cieľom sledovať vývoj danej problematiky či javu prostredníctvom ukazovateľov (indikátorov) udržateľného rozvoja a následne využiť získané informácie a poznatky na korekciu ďalších aktivít.

Na to, aby mal rozvoj dlhodobý pozitívny efekt, musí byť trvalo udržateľný. Trvalo udržateľný rozvoj hovorí o snahe zabezpečiť, aby zdroje Zeme, ktoré využívame na ekonomický rast, boli dostupné aj pre budúce generácie. Pozornosť, ktorá je v súčasnosti venovaná hrozbám globálnych klimatických zmien, je príkladom ako ľudská sloboda a ľudský rozvoj môžu byť narušené, keď sú záujmy ekonomického rastu a rozvoja oddelené od záujmov životného prostredia. Riešenie súčasných environmentálnych problémov je nielen otázkou technického riešenia, ktoré donedávna bolo vyvolané buď ako reakcia na vzniknutý environmentálny problém alebo v rámci progresívnejšieho prístupu ako preventívny prístup. Mala by to byť zmena hodnotovej orientácie človeka, ako jedinca, ale aj spoločnosti i celého ľudstva.

KEÚČOVÉ SLOVÁ: environment, vývoj, trvalo udržateľný rozvoj

ABSTRACT

Economic, social and environmental situation in the last century has resulted in the activities represented by the concept of sustainable development. The aim of several of the global aspect important activities was to define sustainable development, to formulate principles and measures of the care, maintenance and improvement of the environment not only at local but also at global level. These activities needed the support within the scope of international cooperation. For this purpose, there were implemented several international activities represented by the participants at the highest level of states representation. Several significant international documents were gradually adopted. An important role in this area is played by regular evaluation of the compliance of the principles and criteria of sustainable development, in order to follow the development of the given issue or phenomenon by means of indicators of sustainable development, and subsequently use of the obtained information and knowledge to correct further activities.

In order for development to have a long-term positive effect, it must be sustainable. Sustainable development is about ensuring that the resources of the Earth, which we use to promote economic growth, will be available also to future generations. The attention that is currently paid to the threats posed by global climate change is an example of how human freedom and human development can be undermined when the interests of economic growth and development are separated from the interests of the environment. The current environmental

problems' solution is not just a question of technical solution, which until recently was caused by either a response to an environmental problem accrued or within the more progressive approach as a preventive approach. It should be a change in the value of the orientation of a human, as an individual, but also of society and all mankind.

KEY WORDS: environment, development, sustainable development

Úvod

Ľudská činnosť využívala prírodné zdroje od nepamäti. Po vyčerpaní miestnych zdrojov dostupných človeku na danom stupni vývoja nedostatok zdrojov ho nútil k zmene spôsobu života. Naši predkovia žijúci v užšom vzťahu s prírodou boli nútení denne vyhodnocovať prírodné riziká a pokiaľ to bolo možné, tak sa im snažili zamedziť alebo sa im vyhnúť.¹ Snaha bola žiť v súlade s prírodnými podmienkami daného regiónu.

Riešenie súčasných environmentálnych problémov je nielen otázkou technického riešenia, ktoré donedávna bolo vyvolané buď ako reakcia na vzniknutý environmentálny problém alebo v rámci progresívnejšieho prístupu ako preventívny prístup. Mala by to byť zmena hodnotovej orientácie človeka, ako jedinca, ale aj spoločnosti i celého ľudstva.

Od 60. rokov 20. storočia sa rozširuje poznanie, že neobmedzený, resp. nekontrolovaný rast akéhokoľvek typu (ľudskej populácie, spotreby, znečistenia a pod.) nie je udržateľný v prostredí reálne existujúcich obmedzených zdrojov. Model industriálnej civilizácie je preto potrebné nahradiť iným – trvalejšou a spravodlivejšou koncepciou. Za takýto koncept sa v súčasnosti považuje udržateľný rozvoj ako možné východisko riešenia nepriaznivých dôsledkov globálnych trendov vývoja spoločnosti a ich negatívnych vplyvov na prírodu. Zdôrazňuje sa potreba založiť túto koncepciu na zdravých ekosystémoch, silnej ekonomike a fungujúcej sociálnej sfére.

Vyhodnotenie dodržiavania princípov a kritérií udržateľného rozvoja, ako aj vývoj danej problematiky či javu (odvetvia, administratívnej jednotky a pod.), sa najčastejšie vyhodnocuje prostredníctvom ukazovateľov (indikátorov) udržateľného rozvoja. Sú to spravidla merateľné parametre dávajúce kvalifikovanú informáciu o tom, či stav a vývoj sledovaného fenoménu zodpovedá princípom a kritériám udržateľného rozvoja alebo nie.

Udržateľná kontinuita hospodárenia spoločnosti znamená zabezpečenie súčasných potrieb obyvateľov bez obmedzenia možnosti budúcich generácií uspokojovať ich vlastné potreby. Na dosiahnutie takéhoto hospodárenia spoločnosti je preto potrebné zmeniť procesy, technológie, produkty a návyky nielen na strane výroby a služieb, ale aj na strane spotreby.²

Uplatňovanie koncepcie udržateľného rozvoja

Správa Naša spoločná budúcnosť, ktorú vydala Svetová komisia pre životné prostredie pod vedením Gro Harlem Brundtlandovej, definuje udržateľný rozvoj ako rozvoj, ktorý zodpovedá potrebám prítomnosti bez toho, aby obmedzoval možnosti uspokojovať potreby budúcich generácií.³

Komisia vyslovila presvedčenie, že ľudia dokážu vytvoriť budúcnosť, ktorá bude úspešnejšia, spravodlivejšia. Správa Naša spoločná budúcnosť nebola predpoveďou stále rastúceho úpadku životného prostredia, pokračujúcej chudoby a ťažkostí v stále viac znečistenom svete, kde bude zdrojov naďalej ubúdať.⁴

Udržateľný rozvoj v praxi vyžaduje dodržiavanie určitých pravidiel:

- zásadu šetrenia, ktorá znamená najmä obmedzenie plytvania, uprednostňovanie trvanlivých výrobkov pred krátkodobou a jednorazovo použiteľnými (tvoriacimi odpad), obmedzenie strát (napr. tepla, lepšou izoláciou) a pod.,
- recykláciu použitých materiálov a výrobkov, čím sa šetria zdroje a znižuje znečisťovanie okolia odpadmi,
- využívanie obnoviteľných zdrojov, napr. slnečnej, vodnej a veternej energie a uprednostňovanie prírodných materiálov a výrobkov (napr. bavlny pred syntetickými vláknami),
- kontrolu populácie, t. j. stabilizáciu únosného počtu obyvateľov, ktoré je Zem schopná užiť.⁵

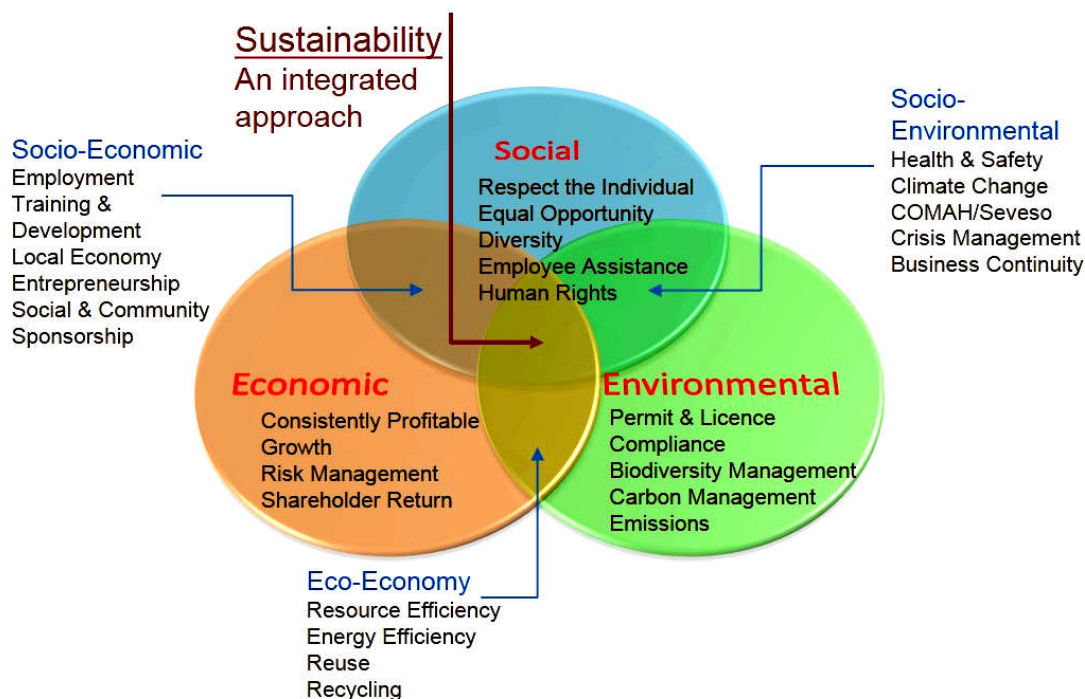
¹ NOVÁČEK, P., HUBA, M. Ohrozená planeta. Olomouc : PF UP. 1994. ISBN 80-7067-382-6, 203 s.

² RUSKO, M., 2014: Labeling produktov a produkcie z hľadiska environmenta bezpečnosti. – In: Rusko Miroslav - Klinec Ivan [Eds.] 2014: Globálne existenciálne riziká 2014, Zborník zo IV. medzinárodnej vedeckej konferencie 11. december 2014 v Bratislave, 1. vyd., Edícia ESE-21, ISBN 978-80-89281-99-2. 141 s.

³ Naše spoločná budúcnosť (výťah). Brno : EkoCentrum. 3. vyd. ISBN 80-85368-14-5. 59 s.

⁴ BRUNDTLAND, G. H. et al. Naše spoločná budúcnosť. Praha : Academia. 1991. ISBN 80-85368-07-02. 297 s.

Integrovaný charakter koncepcie udržateľného rozvoja znázorňuje obr. 1. Združuje tri hlavné vplyvy: ekonomický, environmentálny a sociálny. Táto schopnosť zhromaždiť všetky aspekty riadenia v rámci jedného konceptu je veľmi silná a umožňuje kľúčové rozhodnutia na úrovni podniku, napr. o investíciách, o BAT, s dodávateľmi, zákazníkmi, zdravím a bezpečnosťou pri práci, atď., za podmienky mať na zreteli "Je to udržateľné?".

Obr. 1 Integrovaný charakter koncepcie udržateľného rozvoja ⁶

Indikátory udržateľného rozvoja, indikátor autentickej udržateľnej spoločnosti

Na vyhodnotenie dodržiavania princípov a kritérií trvalo udržateľného rozvoja (TUR), vývoj danej problematiky či javu (odvetvia, administratívnej jednotky a pod.), resp. na konkrétnu aplikáciu udržateľného rozvoja v praxi na nadnárodnej, národnej, regionálnej ale predovšetkým miestnej úrovni sa v súčasnosti využívajú indikátory udržateľného rozvoja ⁷. Sú to spravidla merateľné parametre, ktoré čo najvýstižnejšie charakterizujú posudzovanú realitu, trend a podobne z hľadiska jej kompatibility s princípmi (zásadami) a kritériami udržateľnosti. ^{8,9}

V roku 1991 Výbor OECD pre environmentálnu politiku schválil Odporúčanie o environmentálnych indikátoroch, čo následne zaviazalo tento Výbor ďalej vyvíjať základné súbory porovnateľných, čitateľných a merateľných environmentálnych indikátorov, použiteľných v oblasti environmentálnej politiky. Toto bolo zopakované na viacerých ekonomických summitoch šéfov štátov a vlád členských krajín G7. OECD navrhla hodnotiť situáciu v životnom prostredí prostredníctvom štruktúry environmentálnych indikátorov, agregovaných podľa významu do štruktúry: tlak (Pressure) - stav (State) - odozva (Response), v skratke P-S-R. Táto štruktúra je založená na princípe kauzality. Tento prístup hodnotenia stavu životného prostredia neskôr prevzala a rozpracovala EEA, ktorá do tohto reťazca zapracovala ukazovatele hnacích síl (Driven forces) a dopadu (Impact), čím sa vytvoril uzavretý kauzálny reťazec D-P-S-I-R, predstavujúci základný metodologický nástroj

⁵ WITTLINGER, V., KOTRAS, P. Technika a životné prostredie. Bratislava : STU 1999, 139 s. ISBN 80-227-1179-9

⁶ Sustainability – What can it mean for your business? - [on-line] Available on - URL: <http://www.environment.ie/news/sustainability-%E2%80%93-what-can-it-mean-your-business>

⁷ KOZOVÁ, M. – BEDRNA, Z. [Eds.], 2003. Krajinnoekologické metódy v regionálnom environmentálnom hodnotení. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-88982-69-3, EAN 9788088982692. 192 s.

⁸ HUBA, M., 2002. Uplatnenie princípov a kritérií trvaloudržateľného rozvoja pri regionálnych výskumoch. Acta Envir. Univ. Comeniana (Bratislava), Suppl. 2002, s. 35-43

⁹ BOSSEL, H., 1999: Indicators for Sustainable Development: Theory, Method, Applications. ISBN 1-89536-13-8, Winnipeg, Manitoba, Canada, 124 pp. - [on-line] Available on - URL: <http://www.ulb.ac.be/ceese/STAFF/Tom/bossel.pdf>

integrovaného posudzovania životného prostredia (IEA – Impact Environment Assessment), používaného EEA pri posudzovaní stavu životného prostredia, jeho príčin, ako aj predpokladaných tendencií jeho vývoja do najbližšej budúcnosti. IEA je EEA definované ako interdisciplinárne identifikovanie, analýzy a odhady všetkých relevantných prírodných a antropogénnych procesov a ich vzájomných interakcií, ktoré určujú aktuálny, ako aj budúci stav životného prostredia a jeho prírodných zdrojov, v rámci určitej časovej a priestorovej mierky, ktoré umožňujú rámcovať a implementovať politické opatrenia a stratégie.

Pri prvej celoeurópskej správe o stave životného prostredia Európy sa ukázalo, že štruktúra D-P-S-I-R indikátorov je vhodná len na popis a charakteristiku vzájomných vzťahov medzi príčinami a dôsledkami stavu životného prostredia. Pre poznanie dynamiky javov/procesov, prebiehajúcich v medzičlánkoch D-P-S-I-R sa táto štruktúra ukázala ako nie plne vyhovujúca, a preto EEA zaviedla ďalší súbor agregovaných ukazovateľov, monitorujúcich proces tejto dynamiky.^{10, 11}

EEA rozpracovala na základe formy, ktorou sú prezentované jednotlivé druhy indikátorov, tzv. typológiu indikátorov (ukazovateľov), podľa ktorej možno všetky skupiny ukazovateľov rozčleniť do troch základných skupín:

- deskriptívne ukazovatele (A) – t.j. ukazovatele kvality a kvantity,
- ukazovatele účinnosti (B) – t.j. ukazovatele A (napr. trend v emisiách CO₂) kombinované s referenčnými hodnotami určitých parametrov, stanovených v národných, resp. medzinárodných dokumentoch a zmluvách (napr. Kjótsky cieľ pre emisie skleníkových plynov),
- ukazovatele efektivity (C) – ukazovatele, pri ktorých sú konfrontované vybrané ekonomické parametre (napr. trend v hrubom domácom produkte – HDP) s typickým, deskriptívnym ukazovateľom typu A (napr. trend v produkcii odpadov)¹².

EÚ deklarovala v návrhu Vyhlásenia o hlavných zásadách udržateľného rozvoja, že udržateľný rozvoj je kľúčovým faktorom všetkých politík ES stanovených v Zmluve. V tomto dokumente sú stanovené kľúčové ciele ako ochrana životného prostredia, sociálna rovnosť a súdržnosť, hospodárska prosperita a plnenie medzinárodných povinností. Pri uskutočňovaní týchto cieľov sa bude EÚ riadiť týmito politickými zásadami: podporou a ochranou základných práv, sociálnou a medzigeneračnou rovnosťou, otvorenosťou a demokratickou spoločnosťou, účasťou občanov, účasťou sociálnych a obchodných partnerov, politickou súdržnosťou a riadením, politickou integráciou, efektívnejším používaním dostupných poznatkov, zásadou preventívnosti a ukladaním peňažných pokút znečisťovateľom. Podľa nového prieskumu verejnej mienky Eurobarometer je pre 88 % Európanov zdravé životné prostredie rovnako dôležité ako výkonná ekonomika alebo sociálne istoty¹³.

Sabo et Cohová (2012) navrhli nový agregovaný indikátor autentickej udržateľnej spoločnosti berúci do úvahy materiálne aj nemateriálne aspekty kvality života a ekologickú a sociálnu cenu, ktorou platíme za rast blahobytu a globálnej ekonomiky.¹⁴

Index Slovenskej republiky v rámci Networked Readiness Index je uvedený na obr. 2. Z hľadiska udržateľného rozvoja spoločnosti je zaujímavé porovnanie hlavných ekonomických ukazovateľov SR s predkrízovou úrovňou – obr. 3

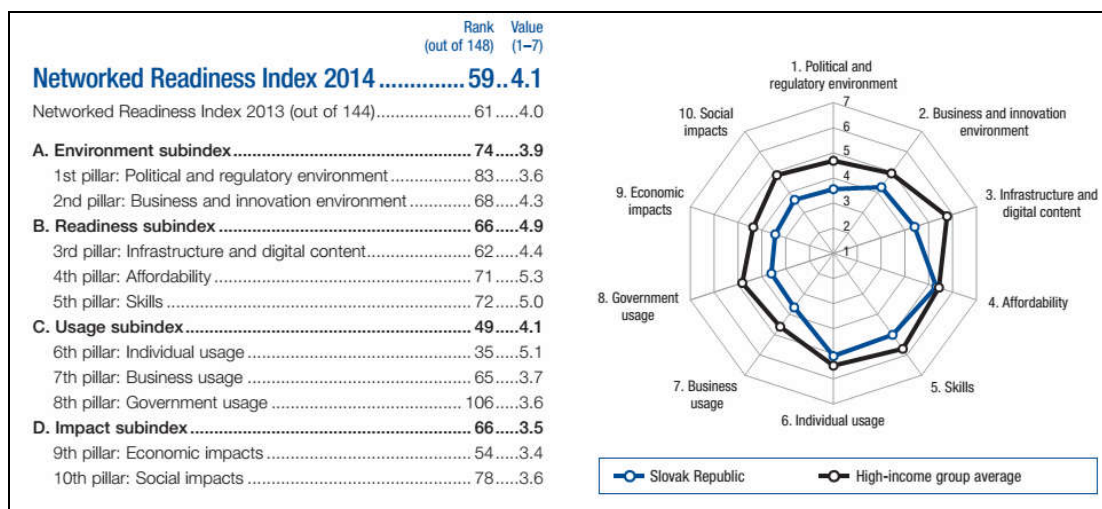
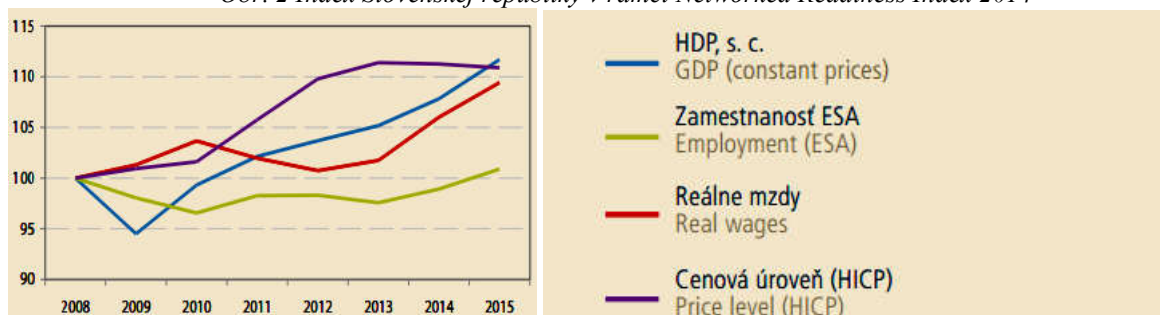
¹⁰ Aktivity Európskej environmentálnej agentúry – cesta k efektívnej environmentálnej politike. Enviromagazín 2/2000, Banská Bystrica, ISSN1335-1877 [dostupné na internete: <http://www.sazp.sk/slovak/periodika/enviromagazin/enviro2000/enviro2/environmentalistika.html>]

¹¹ Poznámka. Napríklad vzťah medzi elementmi „D“ a „P“ kauzálneho reťazca je funkciou ukazovateľov ekologickej účinnosti technológií, aplikovaných v jednotlivých partiálnych sektoroch ekonomickej činnosti. Podobne – vzťah medzi stavom životného prostredia „S“ a jeho dopadom „I“ na zdravotný stav obyvateľstva, resp. ekosystémov je funkciou dávky znečisťujúcich látok a odozvy/reakcie obyvateľstva/ekosystémov (ukazovatele dávka/odozva). V dôsledku toho, že migračné cesty polutantov v životnom prostredí a ich disperzia v jednotlivých zložkách životného prostredia determinujú vzťah medzi elementmi „P“ a „S“, bola zavedená skupina ukazovateľov expozičných ciest. O tom, aká je, resp. bude efektívnosť opatrení, prijatých na elimináciu neželateľných javov v životnom prostredí (t.j. vzťah medzi elementmi „D“ a „R“ – ukazovatele efektivity), rozhoduje kvalita rizikovej analýzy (RA) a z nej odvodeného riadenia rizík (RM) javov, vystupujúcich na rozhraní článkov „I“ a „R“, zohľadňujúcich ekonomickú stránku týchto opatrení (t.j. náklady/prínos) (ukazovatele RA/RM), nakoľko tieto sa premietnu do rôznych častí kauzálneho reťazca D-P-S-I-R.

¹² Aktivity Európskej environmentálnej agentúry – cesta k efektívnej environmentálnej politike. Enviromagazín 2/2000, Banská Bystrica, ISSN1335-1877 [dostupné na internete: <http://www.sazp.sk/slovak/periodika/enviromagazin/enviro2000/enviro2/environmentalistika.html>]

¹³ Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja v SR 2005 – 2010. Schválený uznesením vlády SR č. 574 z 13.7.2005 [číslo materiálu 12744/2005]

¹⁴ SABO, P. - COHOVÁ, S., 2012: Od Ria k Riu + 20: Nárast rizika globálneho kolapsu a jeho hybné sily. - In.: Rusko Miroslav [Ed.] 2012: Globálne existenciálne riziká. - Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou, 29. - 30. november 2012, Bratislava. - Žilina: Strix/Edícia ESE-10, 1. vyd., ISBN 978-80-89281-86-2. 278 s. [s. 244-262]

 Obr. 2 Index Slovenskej republiky v rámci Networked Readiness Index 2014¹⁵

 Obr. 3 Porovnanie hlavných ekonomických ukazovateľov SR s predkrízovou úrovňou (index 2008 = 100).
 Poznámka: reálne mzdy deflované indexom CPI. Zdroj: ŠÚ SR¹⁶

Zaujímavou aktivitou je Worldometers, ktorý riadi medzinárodný tím vývojárov, vedcov a dobrovoľníkov s cieľom dať k dispozícii relevantné svetové štatistiky širokému publiku vo celom svete. Worldometers je vo vlastníctve nezávislej spoločnosti Dadax. Worldometers bol zvolený ako jeden z najlepších voľných referenčných webových stránok American Library Association.¹⁷

Medzi významné klasifikácie v oblasti trvalo udržateľného rozvoja patrí:

- 27 zásad udržateľného rozvoja z Deklarácie o životnom prostredí a rozvoji v Rio de Janeiro,¹⁸
- princípy podľa stratégie IUCN, UNEP a WWF „Staráme sa o Zem – stratégia udržateľného života“,¹⁹
- HUBA uvádza 16 princípov trvalo udržateľného rozvoja,²⁰
- dňa 27.02.1987 na záver svojho posledného zasadnutia v Tokiu Svetová komisia pre životné prostredie a rozvoj pod vedením Gro Harlem Brundtlandovej vydala vyhlásenie označené ako Tokijská deklarácia, v ktorom vyzvala všetky národy sveta, aby spoločne a individuálne integrovali do svojich cieľov udržateľný rozvoj a aby pri riadení svojich činností uplatňovali tieto princípy:
  - oživiť hospodársky rast,
  - zmeniť kvalitu rastu,

¹⁵ BILBAO-OSORIO, Be at – DUTTA, Soumitra – LANVIN, Bruno: Global Information Technology Report 2014. World Economic Forum and INSEAD. 161 pp., ISBN-13: 978-92-95044-63-0, ISBN-10: 92-95044-63-0. [Visit The Global Information Technology Report page at: www.weforum.org/gitr] - [on-line] Available on - URL:

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf

¹⁶ Vybrané ekonomické a menové ukazovatele SR. NB SR, máj 2016.- [on-line] Available on - URL:

http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/OstatnePublik/ukazovatele.pdf

¹⁷ Worldometers. - [on-line] Available on - URL: <http://www.worldometers.info/>

¹⁸ KLINDA, J. AGENDA 21 a ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja. Bratislava: MŽP SR. 1996. 1. vyd. 517 s. ISBN 80-88833-03-5

¹⁹ IUCN, UNEP, WWF. Staráme sa o Zem. Stratégia trvalo udržateľného života. Súhrn. Bratislava: SZOPK, Perex K + K. 1991.1. vyd. 29 s. ISBN 80-85453-04-5

²⁰ HUBA, M. et al. Indikátory trvalo udržateľného rozvoja miest. Košice: ETP Slovensko, STUŽ SR. 2000. 99 s.

- uchovávať a obohacovať bázu prírodných zdrojov,
- zaistiť udržateľnú úroveň populácie,
- novo orientovať techniku a odstraňovať riziká,
- v rozhodovaní integrovať ekologické a ekonomické aspekty,
- reformovať medzinárodné hospodárske vzťahy,
- posilniť medzinárodnú spoluprácu.²¹

Základné zásady a princípy zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja nachádzame uvedené vo viacerých prácach: ^{22, 23, 24, 25, 26, 27, 28} Významné medzníky v uplatňovaní koncepcie trvalo udržateľného rozvoja uvádza tab.1.

Tab. 1. Významné medzníky v uplatňovaní koncepcie trvalo udržateľného rozvoja (upravené podľa ²⁹)

Rok	Významné medzníky v uplatňovaní koncepcie udržateľného rozvoja
1968	Založenie Rímskeho klubu - mimovládna medzinárodná organizácia si vytýčila za cieľ upozorňovať na nebezpečenstvo, ak sa bude v ekonomickom vývoji presadzovať intenzívny rozvoj bez ohľadu na stav a kvalitu prírodných zdrojov a regeneračnú schopnosť prírody
1972	Pravdepodobne prvá definícia udržateľnosti v súčasnom ponímaní uverejnená v časopise The Ecologist Prvá správa Rímskeho klubu (Limity rastu) prezentuje, že model industriálnej civilizácie nie je udržateľný Stockholm U.N. Conference on Human Environment - UNCHE – Svetová konferencia OSN o životnom prostredí. Účasť 113 štátov (bez ČSSR). Prijatá Deklarácia o životnom prostredí obsahujúca 25 zásad na zachovanie a zlepšenie životného prostredia ľudí a Akčný plán obsahujúci 109 odporúčaní pre starostlivosť o životné prostredie na svete a pre environmentálnu medzinárodnú spoluprácu. Na základe výsledkov konferencie vznikol Program OSN na ochranu životného prostredia (UNEP) v Nairobi, Globálny systém pozorovania Zeme (Eartwatching), Svetový deň životného prostredia – 5. jún, ^{30, 31}
1980	Svetová stratégia ochrany životného prostredia (IUCN, UNEP, WWF) zdôraznila vzájomnú súvislosť a previazanosť medzi ochranou životného prostredia a ekonomickým rozvojom
1982	37. Valné zhromaždenie OSN schválilo Svetovú chartu o prírode obsahujúcu 22 zásad o ochrane a racionálnom využívaní prírody
1983	General Assembly, resolution 38/161 of 19 December
1984	Worldwatsch Institute vo Washingtone vydal po prvý raz ročenku Stav sveta, ktorú vydáva odvtedy každoročne s podtitulom Správa inštitútu Worldwatch o pokroku dosiahnutom pri zaisťovaní udržateľnej spoločnosti
1986	prehlásenie Svetovej federácie inžinierskych organizácií „Zásady environmentálnej etiky pre inžinierov“
1987	Správa Svetovej komisie pre životné prostredie a rozvoj s názvom Naša spoločná budúcnosť (Report of the World Commission on Environment and Development - Our Common Future). Pojem trvalo udržateľný rozvoj (Sustainable Development) sa stáva frekventovanou súčasťou agendy svetového spoločenstva ³²
1991	1. Paneurópska konferencia ministrov životného prostredia, Dobříš, Československo Medzinárodná konferencia podnikateľských subjektov v koordinácii s Medzinárodnou obchodnou komorou (ICC) prijala dokument „Podnikateľská charta pre udržateľný rozvoj“

²¹ BRUNDTLAND, G. H. et al. Naše spoločná budúcnosť. Praha : Academia. 1991. ISBN 80-85368-07-02. 297 s.

²² MIŠUNOVÁ, E. Vybrané kapitoly ekonomiky životného prostredia. Bratislava: EU Ekonom 1995, 161 s. ISBN 80-225-0668-0

²³ POLÍVKA, E., TUREKOVÁ, I., BALOG, K. Základy environmentalistiky. Bratislava: STU 1999, 104 s. ISBN 80-227-1247-7

²⁴ VIBÍRALOVÁ, J., FÚZYOVÁ, E. Životné prostredie a investície. Bratislava : EU, Ekonom, 2000. 186 s. ISBN 80-225-1195-1

²⁵ RUSKO, M. AMBRÓŠ, I., KUBIŠOVÁ, K. Pozitívne výsledky od Summitu Zeme v Rio de Janeiro. In Euroregión Tatry – súčasť zelených Karpát. Medzinárodná konferencia o životnom prostredí na území Euroregiónu Tatry 7.-8.10.2002. Stará Lesná. 2002. s. 67-74

²⁶ WITTLINGER, V., KOTRAS, P. Technika a životné prostredie. Bratislava : STU 1999, 139 s. ISBN 80-227-1179-9

²⁷ NOVÁČEK, P., HUBA, M. Ohrozená planeta. Olomouc : PF UP. 1994. ISBN 80-7067-382-6, 203 s.

²⁸ PEARCE, D. W. – ATKINSON, G.D., 1993: Capital theory and the measurement of sustainable development: an indicator of “weak” sustainability. - Ecological Economics Volume 8, Issue 2, October 1993, Pages 103-108.

²⁹ RUSKO, M. AMBRÓŠ, I., KUBIŠOVÁ, K. Pozitívne výsledky od Summitu Zeme v Rio de Janeiro. In Euroregión Tatry – súčasť zelených Karpát. Medzinárodná konferencia o životnom prostredí na území Euroregiónu Tatry 7.-8.10.2002. Stará Lesná. 2002. s. 67-74

³⁰ MOLDAN, B. Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji Rio de Janeiro, 3.-14.6.1992. Dokumenty a komentáre. Praha: Management Press. 1993. ISBN 80-85603-43-8. 260 s.

³¹ WEIZSAECKER, E. Harmonizace rozvoje a životního prostředí. Praha: UN Bulletin, 2002. - [on-line] Available on - URL: www.unicprague.cz

³² BRUNDTLAND, G. H. et al. Naše spoločná budúcnosť. Praha : Academia. 1991. ISBN 80-85368-07-02. 297 s.

	IUCN, UNEP a WWF vydali publikáciu Staráme sa o Zem – stratégia udržateľného života ³³
1992	Rio de Janeiro – Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED), nazývaná tiež Summit Zeme. Prijatá Deklarácia o životnom prostredí a rozvoji (Rio-deklarácia - obsahuje 27 zásad udržateľného rozvoja) a Agenda 21, ktorá predstavuje návod, ako ich uvádzať do života, Dohovor o biologickej diverzite, Rámcový dohovor o zmene klímy, Právne nezáväznú autoritatívne prehlásenie k princípom globálnej dohody o využívaní, ochrane a udržateľného rozvoja všetkých typov lesov
	Medzinárodný úrad pre životné prostredie pri Medzinárodnej obchodnej komore vydal publikáciu „Od myšlienok k činom – podnikanie a udržateľný rozvoj“ – Správa IEB ICC o oživení podnikania ³⁴
	Al Gore vydal publikáciu Earth in the Balance. Ecology and the Human Spirit ³⁵
	Vznik Komisie OSN pre TUR (CSD – Commission on Sustainable Development), ktorej hlavnou úlohou je napomáhať implementácii dokumentov z UNCED a monitorovať ich uplatňovanie
1993	Luzern - Environmentálny akčný program pre strednú a východnú Európu, schválený Konferenciou ministrov - 28.-30.4.1993 ³⁶
1994	BPOA - Barbados Programme of Action
1995	Vydaná Nová správa Rímskeho klubu „Faktor štyri. Dvojnásobný blahobyť – polovičná spotreba prírodných zdrojov“ ³⁷
	Pri CSD vznikla užšia skupina expertov na tvorbu a posudzovanie indikátorov udržateľného rozvoja. Jej najznámejším výstupom je súbor indikátorov udržateľného rozvoja spolu s metodikou ich používania.
1996	IV. zasadnutie CSD – predložený súbor 132 indikátorov udržateľného rozvoja spolu s metodikou ich používania, z toho 76 sa zameriava na sociálne, ekonomické a inštitucionálne otázky a 56 na environmentálnu problematiku (tzv. Modrá kniha)
1997	New York – rokovanie Osobitného zhromaždenia OSN (UNGASS) venované zhodnoteniu vývoja 5 rokov po konferencii UNCED – vo svojich záveroch konštatovalo nedostatočný pokrok v oblasti uplatňovania udržateľného rozvoja vo svete (RIO+5)
1999	BPoA+5 / Five-year review of the Barbados Programme of Action
2000	Millennium Summit (6-8 September 2000) ³⁸
2002	Johannesburg – pri príležitosti 10. výročia UNCED sa konala konferencia RIO+10 – svetový summit o udržateľnom rozvoji – (WSSD), prijatá Politická deklarácia a Implementačný plán
2005	MSI : Mauritius Strategy of Implementation
2012	United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20
2013	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 v čl. 8 stanovuje povinnosť dodržiavať v rámci systému európskych štrukturálnych a investičných fondov 2014 – 2020 horizontálny princíp Udržateľný rozvoj
2014	Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN č. 68/309 z 10. septembra 2014
	Sustainable Innovation Forum 2014 (SIF14)
	United Nations Climate Change Conference, Lima, Peru, from December 1 to 12, 2014
	Third International Conference on Small Island Developing States / Small Island Developing States Accelerated Modalities of Action (Samoa Pathway), 1.-4. september 2014; ^{39, 40}
2015	Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development
	High Level Political Forum (HLPF) on Sustainable Development.
	United Nations Climate Change Conference, Paris, december
2016	Global Sustainable Transport Conference, 26 and 27 November 2016 in Ashgabat, Turkmenistan

³³ IUCN, UNEP, WWF. Staráme sa o Zem. Stratégia trvalo udržateľného života. Súhrn. Bratislava: SZOPK, Perex K + K. 1991.1. vyd. 29 s. ISBN 80-85453-04-5

³⁴ WILLIAMS, J. O., GOLÚKE, U. Od myšlienok k činom – podnikanie a trvalo udržateľný rozvoj. Správa Medzinárodného úradu pre životné prostredie pri Medzinárodnej obchodnej komore (International Environmental Bureau of the ICC) o oživení podnikania. Ad Notam Gyldendal, Praha : ICC et Ad Notam Gyldendal. 1992. ISBN 92 842 1141-7. 368 s.

³⁵ AL GORE. Země na misce vah. Ekologie a lidský duch. Praha : Argo. 1994. ISBN 80-85794-21-7. 372 s.

³⁶ KLINDA, J. AGENDA 21 a ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja. Bratislava: MŽP SR. 1996. 1. vyd. 517 s. ISBN 80-88833-03-5

³⁷ WEIZSÄCKER, E. U., LOVINS, A. B., LOVINSOVÁ, L. H. Faktor štyri. Dvojnásobný blahobyť – polovičná spotreba prírodných zdrojů. Praha: MŽP ČR. 1996. ISBN 80-85368-85-4. 331 pp.

³⁸ Millennium Summit (6-8 September 2000). - [on-line] Available on - URL:

http://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml

³⁹ Resolution adopted by the General Assembly on 14 November 2014 [without reference to a Main Committee (A/69/L.6)]69/15. SIDS Accelerated Modalities of Action (SAMOA) Pathway. - [on-line] Available on - URL:

http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/69/15&Lang=E

⁴⁰ SIDS Accelerated Modalities of Action (Samoa Pathway). - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/sids2014/samoapathway>

V programoch zameraných na podporu dosiahnutia udržateľného tempa rozvoja sú aspoň čiastočne zaangažované ďalšie komisie, agentúry OSN a medzinárodné inštitúcie, medzi ktoré patrí United Nations Development Programme (UNDP), International Fund for Agricultural Development alebo U.N. Population Fund.⁴¹

♦ 1972 ♦ United Nations Conference on Human Environment – UNCHE

Svetová konferencia OSN o životnom prostredí (U.N. Conference on Human Environment – UNCHE) sa uskutočnila 5. – 16. júna 1972 v Štokholme za účasti 113 štátov (bez ČSSR). Na konferencii bola prijatá Deklarácia o životnom prostredí obsahujúca 25 zásad na zachovanie a zlepšenie životného prostredia ľudí a Akčný plán obsahujúci 109 odporúčaní pre starostlivosť o životné prostredie na svete a pre environmentálnu medzinárodnú spoluprácu.^{42, 43}

Na základe výsledkov konferencie vznikol Program OSN na ochranu životného prostredia (UNEP) v Nairobi, Globálny systém pozorovania Zeme (Earthwatching), Svetový deň životného prostredia (5. jún).⁴⁴

♦ 1983 ♦ General Assembly, resolution 38/161 of 19 December 1983

Valné zhromaždenie OSN v uznesení 38/161 z 19. decembra 1983, okrem iného uvítalo zriadenie špeciálnej komisie, ktorá by mala sprístupniť správu o životnom prostredí a globálnej problematike do roku 2000 a ďalšej budúcnosti, vrátane navrhnutia stratégie pre udržateľný rozvoj.

Neskôr Komisia prijala meno Svetovej komisie pre životné prostredie a rozvoj (World Commission on Environment and Development).

♦ 1987 ♦ Report of the World Commission on Environment and Development - Our Common Future

Správa Svetovej komisie pre prostredie a rozvoj (World Commission on Environment and Development) s názvom Naša spoločná budúcnosť (Our Common Future).^{45, 46}

♦ 1992 ♦ United Nations Conference on Environment and Development – UNCED

Svetovej konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji (United Nations Conference on Environment and Development – UNCED), ktorá sa konala v dňoch 3.-14. júna 1992 v Rio de Janeiro a nazývaná tiež Summit Zeme (Earth Summit), sa zúčastnili delegácie 178 členských štátov OSN.⁴⁷

Obr.4 Logo UNCED

Kým Stockholmská konferencia OSN o životnom prostredí v roku 1972 venovala pozornosť len otázkam starostlivosti o životné prostredie ľudí, Konferencia OSN o životnom prostredí a rozvoji (UNCED) 3. až 14. júna

⁴¹ FRENCH, H. B. Posílení celosvětového dozoru a vlivu na životní prostředí. In BROWN, L. R. et al. Stav světa 1992. Praha: ÚJI – NUKLIN. 1992. 1. vyd. ISBN 80-7073-046-3. s. 183-202

⁴² Report of the United Nations Conference on Human Environment. - [on-line] Available on - URL: <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=97>

⁴³ United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm Conference). -- [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/humanenvironment>

⁴⁴ MOLDAN, B. Conference OSN o životním prostředí a rozvoji Rio de Janeiro, 3.-14.6.1992. Dokumenty a komentáře. Praha: Management Press. 1993. ISBN 80-85603-43-8. 260 s.

⁴⁵ Report of the World Commission on Environment and Development - Our Common Future. A/42/427. - [on-line] Available on - URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/42/427&Lang=E

⁴⁶ Report of the World Commission on Environment and Development. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/wced>

⁴⁷ United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), Earth Summit. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/unced>

1992 v Rio de Janeiro sa zamerala na všestranné otázky hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja.

Dokumenty prijaté na Summitu Zeme:

- Deklarácia z Rio de Janeiro o životnom prostredí a rozvoji;
- Rámcový dohovor OSN o klimatickej zmene (UNFCCC),
- Dohovor o biodiverzite;
- Právne nezáväzná autoritatívne prehlásenie k princípom globálnej dohody o využívaní, ochrane a udržateľnom rozvoji všetkých typov lesov;
- Agenda 21 – viacerí pozorovatelia ju považovali za plán, ktorý povedie k udržateľnému rozvoju, pokiaľ bude dodržiavaný.⁴⁸

Najrozsiahlejším koncepčným dokumentom je Agenda 21, ktorý je rozdelený na 4 časti a 40 kapitol a predstavuje reálny návod na dosiahnutie udržateľného rozvoja v lepšom – vyváženom životnom prostredí.⁴⁹ Ide o dokument, ktorý sa zameriava na sociálne a ekonomické dimenzie v neopominuteľnom environmentálnom kontexte.

Podľa odporúčenia OSN mali jej členské štáty vypracovať a schváliť národné stratégie TUR do konca roku 2002. Za účelom hodnotenia implementácie Agendy 21 schválila Komisia pre TUR OSN v roku 1996 ukazovatele TUR.

UNCED prijala v rezolúcii č. 1 Deklaráciu z Rio de Janeiro o životnom prostredí a rozvoji (Riodeklaráciu) a Agendu 21. storočia (AGENDA 21) ako základné východiskové a koncepčné dokumenty; okrem toho Právne nezáväzná autoritatívne vyhlásenie k princípom globálnej dohody o využívaní, ochrane a trvalo udržateľnom rozvoji všetkých typov lesov. Tieto dokumenty následne parafovalo VZ OSN na svojom 47. zasadnutí, po ktorom sa začala uplatňovať AGENDA 21 v podmienkach väčšiny orgánov a organizácií v systéme OSN (ECOSOC, UNIDO, WHO, WMO, UNESCO, FAO, UNDP, UNEP, IDA, ECE, IAEA,...) ale aj ďalších medzinárodných organizácií a integračných zoskupení (napríklad EÚ, OECD, EC, IASA, ITTO,...).

Zásady a trendy trvalo udržateľného rozvoja sa uplatnili v rámci energetiky, dopravy, poľnohospodárstva, lesníctva, priemyslu, obchodu, zdravotníctva, využívania prírodných zdrojov, ... Zamerali sa aj na boj s chudobou, zrovnoprávnenie žien, ľudské sídla, rozvoj vidieka a podobne. Rezonovali na viacerých medzinárodných konferenciách a iných podujatiach organizovaných OSN alebo inými medzinárodnými inštitúciami. Veľká pozornosť sa začala venovať trvalo udržateľnej produkcii a spotrebe, tiež sociálnym a ekonomickým dimenziám trvalo udržateľného rozvoja. Venovala sa im napríklad aj Správa generálneho tajomníka OSN o finančných zdrojoch a mechanizmoch pre trvalo udržateľný rozvoj a tretia schôdzka expertnej skupiny pre finančné otázky AGENDY 21, ktorá sa konala v Manile 6.-8. februára 1996.

V systéme OSN vznikla Komisia OSN pre trvalo udržateľný rozvoj (CSD), ktorej členom sa v roku 1996 stala aj Slovenská republika. Komisia, zložená z 53 členských štátov OSN, na svojom 4. zasadnutí 18. apríla až 3. mája 1996 v New Yorku prerokovala a prijala UKAZOVATELE TRVALO UDRŽATEĽNÉHO ROZVOJA, ktoré by mal vyhodnocovať každoročne každý štát a súhrnne OSN, aby bolo možné posúdiť a porovnať rozvojové trendy a spôsoby uplatnenia AGENDY 21 v jednotlivých krajinách, resp. ich hospodárske, sociálne a environmentálne úrovne. Ide o 132 sociálnych, ekonomických, environmentálnych a inštitucionálnych ukazovateľov. Nevylučuje sa tiež upresňovanie niektorých definícií ukazovateľov a metód ich určovania (merania a vyhodnocovania podľa získaných nových poznatkov a skúseností). Napríklad Európska únia v osobitnej správe spracovanej jej Štatistickým úradom a predloženej na 5. zasadnutí CSD (8.-25. apríla 1997) vyhodnotila viaceré ukazovatele relevantné pre členské krajiny EÚ. Ukazovatele sa viažu na niektoré zo 40 kapitol AGENDY 21. Podľa typu sa členia na ukazovatele hybnej sily, ukazovatele stavu a ukazovatele reakcie. Udávajú sa v stanovených merných jednotkách, pričom CSD každý z nich definovala, určila jeho účel a dôležitosť z hľadiska trvalo udržateľného rozvoja.

Na základe zhodnotenia päťročného vývoja a konštatovania zhoršovania trendov trvalo udržateľného rozvoja predstavitelia štátov zúčastnených na 19. Osobitnom zasadnutí Valného zhromaždenia OSN (Schôdzke Zeme + 5) 23.-27. júna 1997 v New Yorku prijali záväzok "zabezpečiť väčší pokrok v dosahovaní trvalo udržateľného rozvoja" s tým, že "dôsledné uplatňovanie AGENDY 21 je i naďalej životne dôležité a v súčasnosti naliehavejšie než kedykoľvek predtým". Štáty sa zhodli na tom, že "dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja si vyžaduje užšiu integráciu ekonomických environmentálnych a sociálnych komponentov" a "spoluprácu v duchu globálneho partnerstva".

⁴⁸ WEIZSAECKER, E. Harmonizace rozvoje a životního prostředí. Praha: UN Bulletin, 2002. - [on-line] Available on - URL: www.unicprague.cz.

⁴⁹ KLINDA, J. AGENDA 21 a ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja. Bratislava: MŽP SR. 1996. 1. vyd. 517 s. ISBN 80-88833-03-5

♦ 1994 ♦ BPOA - Barbados Programme of Action

Na základe rezolúcie Valného zhromaždenia OSN 47/189 sa konala globálna konferencia OSN o trvalo udržateľnom rozvoji SIDS (Small Island Developing States⁵⁰) na Barbadose od 25. apríla do 6. mája 1994.

Konferencia prijala Barbadoský akčný program pre udržateľný rozvoj SIDS (BPOA - Barbados Programme of Action), čo je 14-bodový program, ktorý identifikuje prioritné oblasti a konkrétne opatrenia potrebné na riešenie špecifických problémov, ktorým čelia SIDS.⁵¹

♦ 1997 ♦ UNGASS-19 ♦ Osobitné zasadnutie Valného zhromaždenia OSN, ktoré zhodnotilo a vyhodnotilo implementáciu Agendy 21

V dňoch 23.-27. júna 1997 (New York) sa uskutočnilo osobitné zasadnutie Valného zhromaždenia OSN s cieľom zhodnotiť a vyhodnotiť implementáciu Agendy 21.

♦ 1999 ♦ BPOA+5 ♦ Five-year review of the Barbados Programme of Action

22. osobitné zasadnutie Valného zhromaždenia OSN (UNGASS-22) uskutočnilo v dňoch 27. - 28. 09. 1999 komplexné posúdenie a vyhodnotenie realizácie BPOA (Barbados Programme of Action for the Sustainable Development of Small Island Developing States). Mimoriadne zasadnutie prijalo správu: „State of Progress and Initiatives for the Future Implementation of the Programme of Action for the Sustainable Development of SIDS“ a určilo šesť problémových oblastí, ktoré potrebujú náležitú pozornosť:

- klimatické zmeny (prispôbenie sa zmene klímy a zvyšovania hladiny morí, čo by mohlo hroziť niektoré národy na nízko položených ostrovoch),
- prírodné a ekologickej katastrofy vyplývajúce z premenlivosti klímy (zlepšiť pripravenosť a zotavenie z prírodných a ekologických katastrof),
- sladkovodné zdroje (preventívne opatrenia s cieľom eliminovať zhoršovanie nedostatku sladkej vody vzhľadom k tomu, že dopyt po nej rastie),
- pobrežné a morské zdroje (ochrana pobrežných ekosystémov a koralových útesov pred znečistením a nadmernému rybolovu),
- energia (rozvoj solárnej a obnoviteľnej energie s cieľom znížiť závislosť na dovoze ropy),
- cestovný ruch (zvládnutie rastu cestovného ruchu z ohľadom na ochranu životného prostredia a kultúrnu integritu).⁵²

♦ 2000 ♦ Millennium Summit - 2000

V septembri 2000 sa v New Yorku na pôde OSN uskutočnil Miléniový summit, na ktorom svetoví lídri prijali Miléniovú deklaráciu OSN zdôrazňujúcu dodržiavanie medzinárodných ľudských práv a medzinárodného humanitárneho práva na základe Princípov Charty OSN a zmlúv v oblasti TUR. Nadväzne boli vypracované Miléniové rozvojové ciele (Millennium Development Goals - MDGs) zahŕňajúce aj oblasť TUR na obdobie do roku 2015 sformulované do ôsmich okruhov (obr. 5):

- odstrániť extrémnu chudobu a hlad;
- dosiahnuť univerzálne základné vzdelanie;
- podporiť rodovú rovnosť a posilniť postavenie žien;
- znížiť detskú úmrtnosť;
- zlepšiť zdravie matiek;
- bojovať proti HIV/AIDS, malárii a ďalším chorobám;
- zabezpečiť environmentálnu udržateľnosť;
- rozvíjať globálne partnerstvo pre rozvoj.^{53, 54}

Vďaka implementácii MDG sa podarilo výrazne znížiť chudobu v rozvojovom svete.

⁵⁰ Small Island Developing States. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sids/list>

⁵¹ BPOA - Barbados Programme of Action. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/bpoa1994>

⁵² BPOA+5 (1999) - Five-year review of the Barbados Programme of Action. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/bpoa1999>

⁵³ News on Millennium Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/millenniumgoals/>

⁵⁴ Millennium Summit (6-8 September 2000). - [on-line] Available on - URL: http://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml

Obr. 5 Oficiálne logá pre každý z rozvojových cieľov / Millennium Development Goals⁵⁵

♦ 2002 ♦ World Summit on Sustainable Development – WSSD

Svetovému summitu o udržateľnom rozvoji (World Summit on Sustainable Development – WSSD), ktorý sa uskutočnil v dňoch 26.8. - 4.9.2002 v Johannesburgu, predchádzala Konferencia o financovaní v Monterey v Mexiku (18.-22.3.2002) a posledné prípravné stretnutie na Bali. Medzi hlavné ciele WSSD patrilo pokračovanie v implementácii AGENDY 21 rozpracovaním dosiahnutých výsledkov a skúseností najmä v pokroku v demografickom vývoji, boji s chudobou, ochranou ľudského zdravia, vzdelávania v prospech udržateľného rozvoja, zmeny v modeloch spotreby, financovania, energetiky, dopravy, poľnohospodárstva, boja proti vysušovaniu krajiny, ochrane lesa, ovzdušia a vody, t.j. kľúčových zdrojov pre udržateľný rozvoj.

Správa, ktorú pred zahájením WSSD vydala OSN, upozornila na znepokojivú daň, ktorú si vyberajú súčasné modely rozvoja na celkovej svetovej životnej úrovni a prírodných zdrojoch Zeme. Správa “Globálna výzva, globálna príležitosť”⁵⁶ zdôrazňuje nutnosť posilnenia podpory udržateľného rozvoja a lepšieho hospodárenia s prírodnými zdrojmi.⁵⁶

Obr. 6 Logo WSSD

Na Svetovom summite o trvalo udržateľnom rozvoji (Johannesburg Summit) boli prijaté dokumenty:

- Johannesburgská politická deklarácia o udržateľnom rozvoji, ktorá obsahuje 34 bodov;
- Implementačný plán zložený zo základných bodov, rozčlenených do ďalších opatrení zameraných na uplatňovanie Agendy 21 a usporiadaných do kapitol:
  - úvod (body 1-5);
  - odstránenie chudoby (body 6-12);
  - zmena neudržateľných vzorov spotreby a produkcie (body 13-22);
  - ochrana a manažment základne prírodných zdrojov pre ekonomický a sociálny rozvoj (body 13-44);
  - udržateľný rozvoj v globalizujúcom sa svete (bod 45);

⁵⁵ Millennium Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>

⁵⁶ Globálna výzva, globálna príležitosť. Praha: UN Bulletin 2002/7-8, 2002.

- zdravie a udržateľný rozvoj (body 46-50);
  - udržateľný rozvoj malých ostrovných rozvojových štátov (body 52-55);
  - udržateľný rozvoj Afriky (56-65) a ďalšie regionálne iniciatívy (body 66-74);
  - prostriedky implementácie (body 75-118);
  - inštitucionálny rámec pre udržateľný rozvoj (body 120-138, 140-150, 152-153).
- Závazky vlád a iných zúčastnených k širokému spektru aktivít a iniciatív na implementáciu udržateľného rozvoja na národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni. Bolo uzatvorených približne 220 partnerstiev ešte pred začiatkom summitu a okolo 60 partnerstiev počas summitu, v ktorých hlavnú iniciatívu prevzali USA, Japonsko, Nemecko, Francúzsko a Európske únia.⁵⁷

♦ Stakeholder Forum

V súčasnosti vyvíja aktivity „Stakeholder Forum“ - medzinárodná organizácia, ktorá podporuje výsledky z prvého Summitu Zeme v roku 1992 a Summitu v Johannesburgu v roku 2002.⁵⁸

♦ 2005 ♦ MSI (2005): Mauritius Strategy of Implementation

Výsledok Mauritius rokovania konferencie na Mauríciu bolo prijatie stratégie Mauritius Strategy of Implementation (MSI) pre ďalšiu implementáciu BPOA (Barbados Programme of Action for the Sustainable Development of Small Island Developing States).⁵⁹

♦ 2012 ♦ United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20

Konferencia OSN o trvalo udržateľnom rozvoji v roku 2012 (Rio+20) vyústila v koncentrovaný politický dokument Future We Want (Budúcnosť, akú si želáme).^{60, 61}

Obr. Logo 7 United Nations Conference on Sustainable Development

Predmetom konferencie boli hlavne dva okruhy tém – budovanie zelenej ekonomiky na dosiahnutie TUR a eliminácia chudoby a zlepšenie medzinárodnej koordinácie TUR. Jedným z výstupov konferencie Rio+20 bola dohoda členských štátov začať proces zameraný na vypracovanie súboru cieľov TUR po roku 2015, ktoré by nadviazali na miléniové rozvojové ciele a rešpektovali predchádzajúce dohody, záväzky a medzinárodné právo. Vznikla Otvorená pracovná skupina na prípravu cieľov TUR po roku 2015.

♦ 2014: Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN č. 68/309 z 10. septembra 2014

Rezolúcia Valného zhromaždenia OSN č. 68/309 z 10. septembra 2014 stanovila, že základom globálnej rozvojovej agendy po roku 2015 je návrh Otvorenej pracovnej skupiny pre ciele TUR obsahujúci 17 cieľov a ďalej špecifikovaný v 169 ukazovateľoch - čiastkových cieľoch (obr. 8):

- Cieľ 1: Všade odstrániť chudobu vo všetkých jej formách
- Cieľ 2: Odstrániť hlad, dosiahnuť potravinovú bezpečnosť a zlepšiť výživu a podporovať udržateľné poľnohospodárstvo
- Cieľ 3: Zabezpečiť zdravý život pre všetkých v každom veku

⁵⁷ World Summit on Sustainable Development (WSSD), Johannesburg Summit. - [on-line] Available on - URL: <<https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/wssd>>.

⁵⁸ Stakeholder Forum is an international multi-stakeholder organisation on sustainable development which promotes the outcomes from the first Earth Summit in 1992 and the Johannesburg Summit in 2002. - [on-line] Available on - URL: <<http://earthsummit2002.org/>>

⁵⁹ MSI (2005): Mauritius Strategy of Implementation. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/msi2005>

⁶⁰ Future We Want, dokument prijatý uznesením Valného zhromaždenia OSN dňa 27.7.2012 <http://www.uncsd2012.org/content/documents/727The%20Future%20We%20Want%2019%20June%201230pm.pdf>

⁶¹ United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20.html>

- Cieľ 4: Zabezpečiť inkluzívnu a vhodnú kvalitu vzdelávania a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých
- Cieľ 5: Dosiť rodovú rovnosť a posilniť postavenie žien a dievčat
- Cieľ 6: Zabezpečiť dostupnosť a udržateľný manažment vody a sanitácie pre všetkých
- Cieľ 7: Zabezpečiť prístup k cenovo dostupnej, spoľahlivej, udržateľnej a modernej energii pre všetkých
- Cieľ 8: Podporovať trvalý, inkluzívny a udržateľný ekonomický rast, plnú a produktívnu zamestnanosť a dôstojnú prácu pre všetkých
- Cieľ 9: Budovať odolnú infraštruktúru, podporovať inkluzívnu a udržateľnú industrializáciu a podporovať inovácie
- Cieľ 10: Znižovať nerovnosť v rámci krajín a medzi krajinami
- Cieľ 11: Vytvárať inkluzívne, bezpečné, odolné a udržateľné mestá a ľudské sídla
- Cieľ 12: Zabezpečiť udržateľnú spotrebu a produkčné štruktúry
- Cieľ 13: Urýchlene sa aktivizovať v boji s klimatickou zmenou a jej dopadmi [Rámcová dohoda OSN o klimatickej zmene je prvotné medzinárodné, medzivládne fórum pre negóciácie globálnej odpovede na klimatickú zmenu]
- Cieľ 14: Zabezpečovať ochranu, udržateľné využívanie a udržateľný rozvoj oceánov, morí a námorných zdrojov
- Cieľ 15: Chrániť, obnovovať a podporovať udržateľné využívanie zemských ekosystémov, udržateľne manažovať lesy, bojovať proti dezertifikácii a zastaviť a zvrátiť degradáciu pôdy a zastaviť úbytok biodiverzity
- Cieľ 16: Podporovať mierové a inkluzívne spoločnosti pre UR, všetkým umožňovať prístup k spravodlivosti, budovať efektívne, spoľahlivé a inkluzívne inštitúcie na všetkých úrovniach
- Cieľ 17: Posilniť nástroje implementácie a revitalizovať globálne partnerstvo pre UR.^{62, 63, 64, 65}

Obr. 8 Logo 17 Goals to Transform Our World.⁶⁶

♦ 2014 ♦ Lima Climate Change Conference - UNFCCC

Účastníkov rokovaní Rámcového dohovoru OSN o klimatických zmenách v Lime (Lima Climate Change Conference, 1. – 14. december 2014) rozdelil spor o relatívnu zodpovednosť krajín, ktoré majú historicky prospech z intenzívneho rozvoja zdrojov, a tými, ktoré ho nemajú.

⁶² Ciele udržateľného rozvoja (Sustainable Development Goals, SDGs), Agenda2015-2030. - [on-line] Available on - URL: <http://www.who.sk/wp-content/uploads/2016/03/Ciele-udr-ate--n--ho-rozvoja.pdf>

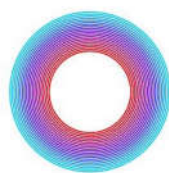
⁶³ 17 Goals to Transform Our World. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>

⁶⁴ Open Working Group proposal for Sustainable Development. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=1579&menu=1300>

⁶⁵ Systém implementácie horizontálneho princípu Udržateľný rozvoj na roky 2014 – 2020 ver 2.0. - [on-line] Available on - URL: http://www.hpisahptur.gov.sk/data/files/6497_si_hpur_2-final-so-scanom.pdf

⁶⁶ Sustainable Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>

LIMA COP20/CMP10
 CONFERENCE OF PARTIES TO THE UN FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE

Obr. 9 Logo Lima Climate Change Conference

♦ 2014 ♦ Third International Conference on Small Island Developing States

V Apia sa uskutočnila v dňoch 1.-4. septembra 2014 tretia medzinárodná konferencia zameraná na SIDS.^{67, 68} SIDS Action Platform - akčná platforma bola etablovaná v nadväznosti na medzinárodné konferencie o malých ostrovných rozvojových štátoch (SIDS Conference).

Obr. 10 Logo Third International Conference on Small Island Developing States

♦ 2015 ♦ United Nations Climate Change Conference, Paris

V Paríži sa od 30. novembra do 12. decembra 2015 konalo 21. zasadnutie konferencie zmluvných strán (COP 21) Rámcového dohovoru Organizácie Spojených národov o zmene klímy (UNFCCC) a 11. zasadnutie zmluvných strán (CMP 11) Kjótskeho protokolu. Zmluvné strany 12. decembra 2015 dosiahli novú celosvetovú dohodu o zmene klímy. Dohoda predstavuje vyvážený výsledok a obsahuje akčný plán na udržanie globálneho otepľovania pod hranicou 2 °C.

Obr. 11 Logo

♦ 2015 ♦ Sustainable Development Summit 2015 ♦ Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development

Agendu udržateľného rozvoja oficiálne schválil summit OSN 25.-27. septembra 2015 v New Yorku v dokumente Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development (Premena nášho sveta: Agenda pre udržateľný rozvoj 2030), ktorého súčasťou sú aj Ciele udržateľného rozvoja. (obr. 12)

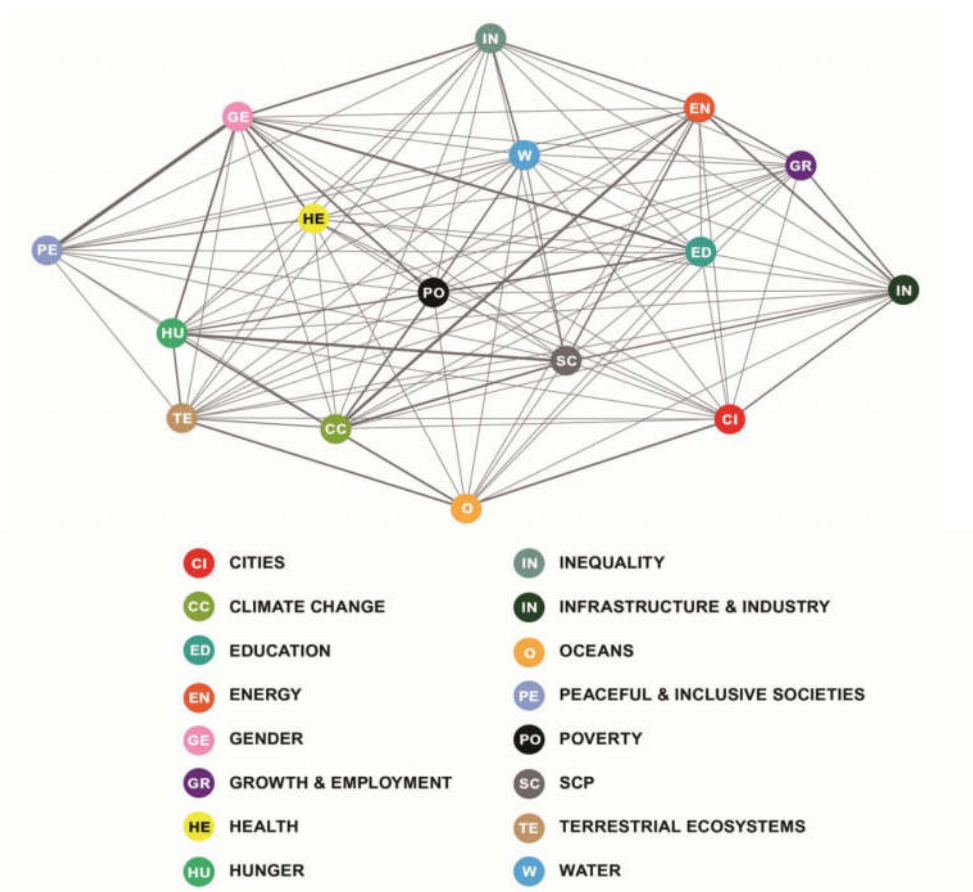
Obr. 12 Logo Sustainable Development Summit 2015 a logo Sustainable Development Goals⁶⁹

⁶⁷ Resolution adopted by the General Assembly on 14 November 2014 [without reference to a Main Committee (A/69/L.6)] 69/15. SIDS Accelerated Modalities of Action (SAMOA) Pathway. - [on-line] Available on - URL:

⁶⁸ SIDS Accelerated Modalities of Action (Samoa Pathway). - [on-line] Available on - URL:

⁶⁹ Sustainable Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>

17 Cielov udržateľného rozvoja (SDG - Sustainable Development Goals) predstavuje program rozvoja na nasledujúcich 15 rokov (2015 – 2030).⁷⁰ Tieto ciele nadväzujú na úspešnú agendu Miléniových rozvojových cieľov (MDG - Millennium Development Goals). Ciele udržateľného rozvoja sú výsledkom trojročného procesu vyjednávania, ktorý začal na Konferencii OSN o udržateľnom rozvoji v roku 2012 v Rio de Janeiro. Na formulácii SDG sa podieľali všetky členské štáty OSN, zástupcovia občianskej spoločnosti, podnikateľskej sféry, akademickej obce a občania zo všetkých kontinentov. Vedecký pohľad na väzby medzi SDGs prostredníctvom svojich cieľov prezentuje obr. 13.

Obr. 13 Vedecký pohľad na väzby medzi SDGs prostredníctvom svojich cieľov⁷¹

Poznámka: Hrúbka čiar je nastavená miera sily vzájomného prepojenia cieľov. To označuje počet väzieb medzi dvoma cieľmi delený súčtom cieľov v rámci týchto dvoch cieľov. SDG17 ktorý spája všetky ostatné ciele bol z analýzy vylúčený.

Vedecko-politické rozhranie (science-policy interface - SPI), t.j. prepájanie vedy s politikou, je zložitý proces. Vo vzťahu vedy a politiky, vplyv a náhoda idú dvomi smermi, k tvorbe politiky vedenej vedeckými dôkazmi a k vedeckému a technologickému výskumu informovaného národnými prioritami. Dôkazy založené na vedeckom výskume sú ideálne v kombinácii s inými formami informácií aby umožňovali tvorcom politiky navrhovať, implementovať a hodnotiť politiky založené na dôkazoch.

Politici zase priamo ovplyvňujú tvorbu ďalších vedeckých znalostí prostredníctvom rozpočtových prostriedkov, vedeckej, technologickej a inovačnej politiky, vzdelávacej politiky, priemyselnej politikou a inými prostriedkami.

⁷⁰ Ciele udržateľného rozvoja (Sustainable Development Goals, SDGs), Agenda2015-2030. - [on-line] Available on - URL: <http://www.who.sk/wp-content/uploads/2016/03/Ciele-udr-ate--n--ho-rozvoja.pdf>

⁷¹ Global Sustainable Development Report, 2015 edition. - [on-line] Available on - URL:

<<https://sustainabledevelopment.un.org/globalsreport/2015/>>

<<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1758GSDR%202015%20Advance%20Unedited%20Version.pdf>>

Špecifickou oblasťou sú vybrané aspekty rozhrania medzi vedou a politikou v troch skupinách krajín, ktoré OSN rozpoznáva podľa špeciálnych situácií, v ktorých sa nachádzajú:

- najmenej rozvinuté krajiny (LDC - least developed countries),
- vnútrozemské rozvojové krajiny (LLDC - landlocked developing countries)
- malé ostrovné rozvojové štáty (SIDS - small island developing States).

Na pôde OSN sa analyzujú v širokom rozsahu publikácie pochádzajúce aj nepochádzajúce z OSN, ktoré sa týkajú týchto skupín krajín, ktoré môžu byť relevantné pre rozhodovanie na vnútroštátnej úrovni, a tiež sa skúma problém dostupnosti informácií a údajov pre tieto skupiny krajín.

Pre tieto krajiny existujú medzinárodné záväzky špecifické pre tieto skupiny:

- Istanbul Programme of Action for LDCs,
- Vienna Programme for Action for LLDCs,
- SAMOA Pathway for SIDS,

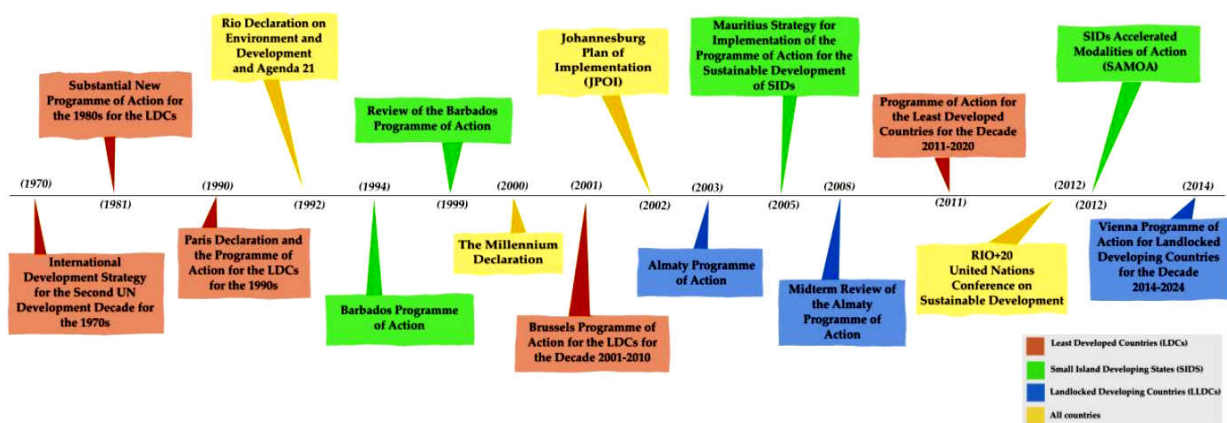
ktoré predstavujú určité formy riešenia navrhovaných 17 cieľov trvalo udržateľného rozvoja (SDG - sustainable development goals).⁷²

Tieto tri kategórie krajín s osobitnými situáciami viedli k vzniku špecifických procesov OSN s výsledkom vo forme dokumentov a akčných plánov, stretnutí expertných skupín⁷³, ktoré slúžia ako podklady a impulzy pre rozvojové rámce (pozri obr.14).

Identifikácia najmenej rozvinutých krajín je v súčasnosti založená na troch kritériách:

- hrubý národný dôchodok na obyvateľa (GNI - gross national income),
- index ľudského prínosu (HAI - human assets index),
- index hospodárskej zraniteľnosti voči vonkajším šokom (EVI - economic vulnerability to external shocks index).

Krajiny musia spĺňať všetky tri kritériá ak majú byť zahrnuté do zoznamu najmenej rozvinutých krajín. Pretože základný význam kategórie najmenej rozvinutých krajín (t. j. uznávanie štrukturálnych hendikepov) vylučuje veľké ekonomiky, počet obyvateľov nesmie presiahnuť 75 miliónov. Mnohé z krajín kategórie LDC sú aj SIDS alebo vnútrozemské rozvojové krajiny. Výbor pre rozvojové politiky (CDP - Committee for Development Policy) Organizácie Spojených národov je poverený preskúmať kategórie najmenej rozvinutých krajín (LDC) každé 3 roky a sledovať ich pokrok po odchode z kategórie.⁷⁴

Obr. 14 Časová os medzinárodných záväzkov v krajinách LDC, LLDC a SIDS⁷⁵

⁷² A/68/970 Report of the Open Working Group on Sustainable Development Goals.

⁷³ Agenda 21, Chapter 17G, Paragraph 17.123

⁷⁴ Global Sustainable Development Report, 2015 edition. - [on-line] Available on - URL:

<<https://sustainabledevelopment.un.org/globalsdreport/2015>>.

<<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1758GSDR%202015%20Advance%20Unedited%20Version.pdf>>

⁷⁵ Global Sustainable Development Report, 2015 edition. - [on-line] Available on - URL:

<<https://sustainabledevelopment.un.org/globalsdreport/2015>>.

<<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1758GSDR%202015%20Advance%20Unedited%20Version.pdf>>

♦ 2016 ♦ Global Sustainable Transport Conference (Ashgabat, Turkmenistan)

V dňoch 26. – 27. novembra 2016 sa uskutoční v Ashgabat (Turkmenistan) konferencia „Global Sustainable Transport Conference“.

Obr. 15 Logo Global Sustainable Transport Conference

Trvalo udržateľný rozvoj a EU

V súlade so závermi Európskej rady zo 17. júna 2010, ktorými sa prijala stratégia Únie na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, by Únia a členské štáty mali dosahovať inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast a súčasne podporovať harmonický rozvoj Únie a znižovať regionálne rozdiely. EŠIF by mali zohrávať významnú úlohu pri dosahovaní cieľov stratégie Únie na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu.

V článku 174 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ) sa stanovuje, že Únia sa v záujme posilnenia svojej hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti má zameriavať na znižovanie rozdielov medzi úrovňami rozvoja rôznych regiónov a zaostalosti najviac znevýhodnených regiónov alebo ostrovov, a že osobitná pozornosť sa má venovať najmä vidieckym regiónom, regiónom zasiahnutým zmenami v priemysle a regiónom závažne a trvalo znevýhodneným prírodnými a demografickými podmienkami.

Členské štáty a regióny sa čoraz častejšie stretávajú s výzvami, ktoré súvisia s vplyvom globalizácie, environmentálnymi a energetickými aspektmi, starnutím obyvateľstva a demografickými zmenami, technologickou transformáciou a dopytom po inováciách a so sociálnou nerovnosťou.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 v čl. 8 stanovuje povinnosť dodržiavať v rámci systému európskych štrukturálnych a investičných fondov 2014 – 2020 horizontálny princíp Udržateľný rozvoj (HP UR).

Horizontálny princíp má vo všeobecnosti za úlohu zabezpečiť dosiahnutie preň definovaného cieľa, ktorý sa týka viacerých oblastí Partnerskej dohody SR na roky 2014 – 2020 a nemôže byť zabezpečený len prostredníctvom jedného operačného programu, ale implementuje sa naprieč viacerými operačnými plánmi či celým systémom európskych štrukturálnych a investičných fondov.

Hlavným cieľom HP UR je zabezpečenie environmentálnej, sociálnej a ekonomickej udržateľnosti rastu, s osobitným dôrazom na ochranu a zlepšenie životného prostredia pri zohľadnení zásady „znečisťovateľ platí“.⁷⁶

Záver

Koncept trvalo udržateľného rozvoja hovorí o spôsobe ekonomického rastu, ktorý pokrýva potreby spoločnosti vytváraním podmienok blahobytu v krátkodobom, strednodobom, no najmä dlhodobom horizonte. Koncept stojí na predpoklade, že rozvoj musí napĺňať dnešné potreby bez toho, aby boli ohrozené možnosti pokračujúceho rastu pre ďalšie generácie (napríklad vyčerpaním neobnoviteľných zdrojov bez nájdania alternatív, zničením ekosystémov nutných pre život, spustením zmien prírodných podmienok, ktoré výrazne skomplikujú možnosti prežitia človeka ako biologického druhu a pod.).

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

17 Goals to Transform Our World. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/A/68/970> Report of the Open Working Group on Sustainable Development Goals.

⁷⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006; Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 320 – 469. - [on-line] Available on - URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX%3A32013R1303>

Agenda 21, Chapter 17G, Paragraph 17.123

Akčný plán trvalo udržateľného rozvoja v SR 2005 – 2010. Schválený uznesením vlády SR č. 574 z 13.7.2005 [číslo materiálu 12744/2005]

Aktivity Európskej environmentálnej agentúry – cesta k efektívnej environmentálnej politike. Enviromagazín 2/2000, Banská Bystrica, ISSN1335-1877 - [on-line] Available on - URL:

<http://www.sazp.sk/slovak/periodika/enviromagazin/enviro2000/enviro2/environmentalistika.html>]

AL GORE. Země na misce vah. Ekologie a lidský duch. Praha : Argo. 1994. ISBN 80-85794-21-7. 372 s.

BILBAO-OSORIO, Be at – DUTTA, Soumitra – LANVIN, Bruno: Global Information Technology Report 2014. World Economic Forum and INSEAD. 161 pp., ISBN-13: 978-92-95044-63-0, ISBN-10: 92-95044-63-0. [Visit The Global Information Technology Report page at: www.weforum.org/gitr] - [on-line] Available on - URL:

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf

BOSSSEL, H., 1999: Indicators for Sustainable Development: Theory, Method, Applications. ISBN 1-895536-13-8, Winnipeg, Manitoba, Canada, 124 pp. - [on-line] Available on - URL:

<http://www.ulb.ac.be/ceese/STAFF/Tom/bossel.pdf>

BPOA - Barbados Programme of Action. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/bpoa1994>

BPoA+5 (1999) - Five-year review of the Barbados Programme of Action. – [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/bpoa1999>

BRUNDTLAND, G. H. et al. Naše spoločná budúcnosť. Praha : Academia. 1991. ISBN 80-85368-07-02. 297 s.

Ciele udržateľného rozvoja (Sustainable Development Goals, SDGs), Agenda2015-2030. - [on-line] Available on - URL: <http://www.who.sk/wp-content/uploads/2016/03/Ciele-udr--ate--n--ho-rozvoja.pdf>

FRENCH, H. B. Posílení celosvětového dozoru a vlivu na životní prostředí. In BROWN, L. R. et al. Stav světa 1992. Praha: ÚJI – NUKLIN. 1992. 1. vyd. ISBN 80-7073-046-3. s. 183-202

Future We Want, dokument prijatý uznesením Valného zhromaždenia OSN dňa 27.7.2012

<http://www.uncsd2012.org/content/documents/727The%20Future%20We%20Want%2019%20June%201230pm.pdf>

Global Sustainable Development Report, 2015 edition. - [on-line] Available on - URL:

<<https://sustainabledevelopment.un.org/globalsdreport/2015>> ,

<<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1758GSDR%202015%20Advance%20Unedited%20Version.pdf>>

Globálna výzva, globálna príležitosť. Praha: UN Bulletin 2002/7-8, 2002.

HUBA, M. et al. Indikátory trvalo udržateľného rozvoja miest. Košice: ETP Slovensko, STUŽ SR. 2000. 99 s.

HUBA, M., 2002. Uplatnenie princípov a kritérií trvaloudržateľného rozvoja pri regionálnych výskumoch. Acta Envir. Univ. Comeniana (Bratislava), Suppl. 2002, s. 35-43

IUCN, UNEP, WWF. Staráme sa o Zem. Stratégia trvalo udržateľného života. Súhrn. Bratislava: SZOPK, Perex K + K. 1991.1. vyd. 29 s. ISBN 80-85453-04-5

KLINDA, J. AGENDA 21 a ukazovatele trvalo udržateľného rozvoja. Bratislava: MŽP SR. 1996. 1. vyd. 517 s. ISBN 80-88833-03-5

KOZOVÁ, M. – BEDRNA, Z. [Eds.], 2003. Krajinnokoekologické metódy v regionálnom environmentálnom hodnotení. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-88982-69-3, EAN 9788088982692. 192 s.

Millennium Development Goals. - [on-line] Available on - URL:

<http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>

Millennium Summit (6-8 September 2000). - [on-line] Available on - URL:

http://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml

MIŠŪNOVÁ, E. Vybrané kapitoly ekonomiky životného prostredia. Bratislava: EU Ekonom 1995, 161 s. ISBN 80-225-0668-0

MOLDAN, B. Konferencie OSN o životnom prostredí a rozvoji Rio de Janeiro, 3.-14.6.1992. Dokumenty a komentáre. Praha: Management Press. 1993. ISBN 80-85603-43-8. 260 s.

MSI (2005): Mauritius Strategy of Implementation. - [on-line] Available on - URL:

<https://sustainabledevelopment.un.org/conferences/msi2005>

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006; Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 320 – 469. - [on-line] Available on - URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=CELEX%3A32013R1303>

- Naše spoločná budúcnosť (výťah). Brno : EkoCentrum. 3. vyd. ISBN 80-85368-14-5. 59 s.
- News on Millennium Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/millenniumgoals/>
- NOVÁČEK, P., HUBA, M. Ohrozená planéta. Olomouc : PF UP. 1994. ISBN 80-7067-382-6, 203 s.
- Open Working Group proposal for Sustainable Development. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=1579&menu=1300>
- PEARCE, D. W. – ATKINSON, G.D., 1993: Capital theory and the measurement of sustainable development: an indicator of “weak” sustainability. - Ecological Economics Volume 8, Issue 2, October 1993, Pages 103-108.
- POLÍVKA, L., TUREKOVÁ, I., BALOG, K. Základy environmentalistiky. Bratislava: STU 1999, 104 s. ISBN 80-227-1247-7
- Report of the United Nations Conference on Human Environment. - [on-line] Available on - URL: <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=97>
- Report of the World Commission on Environment and Development - Our Common Future. A/42/427. - [on-line] Available on - URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/42/427&Lang=E
- Report of the World Commission on Environment and Development. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/wced>
- Resolution adopted by the General Assembly on 14 November 2014 [without reference to a Main Committee (A/69/L.6)] 69/15. SIDS Accelerated Modalities of Action (SAMOA) Pathway. - [on-line] Available on - URL: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/69/15&Lang=E
- RUSKO, M. AMBRÓŠ, I., KUBIŠOVÁ, K. Pozitívne výsledky od Summitu Zeme v Rio de Janeiro. In Euroregión Tatry – súčasť zelených Karpát. Medzinárodná konferencia o životnom prostredí na území Euroregiónu Tatry 7.-8.10.2002. Stará Lesná. 2002. s. 67-74
- RUSKO, M., 2014: Labeling produktov a produkcie z hľadiska environmentu a bezpečnosti. – In: Rusko Miroslav - Klinec Ivan [Eds.] 2014: Globálne existenciálne riziká 2014, Zborník zo IV. medzinárodnej vedeckej konferencie 11. december 2014 v Bratislave, 1. vyd., Edícia ESE-21, ISBN 978-80-89281-99-2. 141 s.
- SABO, P. - COHOVÁ, S., 2012: Od Ria k Riu + 20: Nárast rizika globálneho kolapsu a jeho hybné sily. - In.: Rusko Miroslav [Ed.] 2012: Globálne existenciálne riziká. - Zborník z konferencie s medzinárodnou účasťou, 29. - 30. november 2012, Bratislava. - Žilina: Strix/Edícia ESE-10, 1. vyd., ISBN 978-80-89281-86-2. 278 s. [s. 244-262]
- SIDS Accelerated Modalities of Action (Samoa Pathway). - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/sids2014/samoapathway>
- SIDS Accelerated Modalities of Action (Samoa Pathway). - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/sids2014/samoapathway>
- Small Island Developing States. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sids/list>
- Stakeholder Forum is an international multi-stakeholder organisation on sustainable development which promotes the outcomes from the first Earth Summit in 1992 and the Johannesburg Summit in 2002. - [on-line] Available on - URL: <http://earthsummit2002.org/>
- Sustainability – What can it mean for your business? - [on-line] Available on - URL: <http://www.environment.ie/news/sustainability-%E2%80%93-what-can-it-mean-your-business>
- Sustainable Development Goals. - [on-line] Available on - URL: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/>
- Systém implementácie horizontálneho princípu Udržateľný rozvoj na roky 2014 – 2020 ver 2.0. - [on-line] Available on - URL: http://www.hpisahptur.gov.sk/data/files/6497_si_hpur_2-final-so-scanom.pdf
- United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), Earth Summit. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/unced>
- United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20. - [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20.html>
- United Nations Conference on the Human Environment (Stockholm Conference). -- [on-line] Available on - URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/humanenvironment>
- VIBÍRALOVÁ, J., FÚZYOVÁ, E. Životné prostredie a investície. Bratislava : EU, Ekonom, 2000. 186 s. ISBN 80-225-1195-1
- Vybrané ekonomické a menové ukazovatele SR. NB SR, máj 2016. - [on-line] Available on - URL: http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/OstatnePublik/ukazovatele.pdf
- WEIZSAECKER, E. Harmonizace rozvoje a životního prostředí. Praha: UN Bulletin, 2002. - [on-line] Available on - URL: www.unicprague.cz
- WEIZSÄCKER, E. U., LOVINS, A. B., LOVINSOVÁ, L. H. Faktor štyri. Dvojnásobný blahobyť – poloviční spotřeba přírodných zdrojů. Praha: MŽP ČR. 1996. ISBN 80-85368-85-4. 331 pp.

WILLUMS, J. O., GOLŮKE, U. Od myšlienok k činom – podnikanie a trvalo udržateľný rozvoj. Správa Medzinárodného úradu pre životné prostredie pri Medzinárodnej obchodnej komore (International Environmental Bureau of the ICC) o oživení podnikania. Ad Notam Gyldendal, Praha : ICC et Ad Notam Gyldendal. 1992. ISBN 92 842 1141-7. 368 s.

WITTLINGER, V., KOTRAS, P. Technika a životné prostredie. Bratislava : STU 1999, 139 s. ISBN 80-227-1179-9

World Summit on Sustainable Development (WSSD), Johannesburg Summit. - [on-line] Available on - URL: <<https://sustainabledevelopment.un.org/milestones/wssd>>,

Worldometers. - [on-line] Available on - URL: <http://www.worldometers.info/>

ADRESA AUTORA

Doc. RNDr. Miroslav RUSKO, PhD.

Slovenská technická univerzita v Bratislave, Materiálovotechnologická fakulta Trnava, Botanická 49, 917 01 Trnava, Slovenská republika, e-mail: >miroslav.rusko@stuba.sk<

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.